אגרות הראי"ה - כרך א' - אגרת שכג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ט"ז מנחם אב תר"ע - רחובות
נמען: הגאון ר' משה קליירס, אב בית דין טבריה

המכירה שעשה הרב קוק חלה גם על מושבות יק"א והברון ועל חברת 'גאולה'. במושבות הגליל סמך על הרב טודרוס מראש פינה. אין לבטל קולא שהורו הזקנים כל עוד לא עמד בית דין ובטלה (ירושלמי). עוד צירופים להקל: שיטת הרז"ה וסיעתו שאין שמיטה כלל בזמן הזה, ספק מניין השנים (כפתור ופרח), ויארנונא' (הלכות ארץ ישראל המיוחסות לטור).

עיקרי הדברים

- היקף המכירה.
- אין לבטל קולא של זקנים.
- צירופי היתר: הרז"ה, ספק המניין, ארנונא.

נוסח האגרת עם ביאור

בגרסה זו משולב ביאור בתוך נוסח האגרת. הביאור מופיע כך: [בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת] והוא אינו חלק מלשון האגרת.

ב"ה[1], רחובות ת"ו[2], ט"ז מנ"א[3] תרעי"ן.

שלו'[4] וברכה לכ'[5] ידינ"ע[6], הרב הגאון המפורסם לשו"ת[7] סוע"ה[8] אוצר תוי"ר[9] מו"ה[10] משה קליערס [הרב משה קליערס, רבה של טבריה] שליט"א[11], הגאב"ד[12] דעה"ק[13] טבריא והגליל ת-ו.

אדשה"ט[14] באה"ר[15].

---

1 ב"ה - ברוך השם
2 ת"ו - תבנה ותכונן
3 מנ"א - מנחם אב
4 שלו' - שלום
5 לכ' - לכבוד
6 ידינ"ע - ידיד נפשי עוז
7 לשו"ת - לשם ולתפארת
8 סוע"ה - סיני ועוקר הרים
9 תוי"ר - תורה ויראה
10 מו"ה - מורנו הרב
11 שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
12 הגאב"ד - הגאון אב בית דין
13 דעה"ק - דעיר הקודש
14 אדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
15 באה"ר - באהבה רבה

מכתב כתר"ה[16] היקר הגיעני, בהיותי יושב פה במושבה רחובות ת"ו. והנה כח המכירה שעשיתי הוא עולה ג"כ[17] על כל המושבות של יק"א[18] והברון, וחברת "גאולה" ג"כ בכלל ע"פ[19] הרשאות ראשי המנהלים כראוי. ולדעתי אין להרעיש עולם ע"ז[20] בענין שביעית בזה"ז[21], שכ"כ[22] רבו בו הצדדים להקל, במקום דחק והפסד ותיקון הישוב. ובאמת במושבות הסמוכות עשיתי ג"כ הרשאות מיוחדות, שבאו עה"ח[23] ג"כ האכרים הפרטיים כולם, ואפי'[24] אותם שהם תחת רשות הברון ויק"א[25], לרווחא דמילתא. אך על המושבות הגליליות כתב לי ידידי הרה"ג[26] ר'[27] טודרוס הכהן [ראו כרך א', אגרת ר] נ"י[28] מראש פינה, שהוא הוחזק כבר לעשות את תיקון המכירה שלהם ע"פ ההוראה המוסכמת מאז, כמובן שסמכתי עליו, וכפי הנראה עשה בלא הרשאות מיוחדות מהפרטיים, מפני שכן הי'[29] המנהג בשמיטות שקדמו, באותן השייכות להברון ושתחת יק"א, שנמכרו ע"פ הפקידות. וכמובן אין להרהר אחר מה שכבר הורו זקנים, שאפי'[30] קולא שהונהגה מפני טעם, שעבר הטעם, ג"כ אין מבטלים אותה כ"ז[31] שלא עמד ב"ד[32] ובטלה, כהא דירושלמי פ' במ"ד, [ירושלמי שבת, פרק במה מדליקין] אהא דטבילת פתילה בשמן שריפה לבת ישראל, שהותרה בשעת משלחת זאבים, ולא עמד ב"ד אחר ובטלה, וק"ו[33] כ"ז שהטעם נוהג. ונהי שמי שאינו מוכרח, ויכול להשתמט מהורות בזה, אין לנו למושכו בעל כרחו, אבל לערער על מה שנעשה ודאי אין כדאי.

וכבר כתבתי לכמה גדולים, שבזמן הזה אם יסמכו על דעת הרז"ה[34] וסיעתו, [רבי זרחיה הלוי, בעל "המאור"] שלא הי' היחיד בדבר, כמבואר מלשון הר"ן[35] בגיטין [פירוש הר"ן על הרי"ף, גיטין לו] במקומו שהיו כמה חכמים בעלי דעה זו, שבזה"ז[36] שאין יובל, אפי'[37] מדרבנן, מצד ביטול בי"ד[38] הגדול, אין שמיטה נוהגת כלל אפי' מדרבנן, אין כח בידנו למחות בידם כעת שנתרבה

---

16 כתר"ה - כבוד תורתו רום הדרתו
17 ג"כ - גם כן
18 יק"א - יק"א (חברת ההתיישבות היהודית)
19 ע"פ - על פי
20 ע"ז - על זה
21 בזה"ז - בזמן הזה
22 שכ"כ - שכל כך
23 עה"ח - על החתום
24 ואפי' - ואפילו
25 ויק"א - ו + יק"א: יק"א (חברת ההתיישבות היהודית)
26 הרה"ג - הרב הגאון
27 ר' - רבי
28 נ"י - נרו יאיר
29 הי' - היה
30 שאפי' - שאפילו
31 כ"ז - כל זה
32 ב"ד - בית דין
33 וק"ו - וקל וחומר
34 הרז"ה - הרב רבי שמות שמתחילים באותיות ז, ה (למשל: זאב + הלל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
35 הר"ן - רבנו נסים
36 שבזה"ז - שבזמן הזה
37 אפי' - אפילו
38 בי"ד - בית דין

הדחק למעלה ראש בענין זה ע"י[39] התרבות הישוב החדש. והראב"ד[40], שעליו כתב הרמב"ן[41] שחזר בו, אין חזרתו ברורה כלל, וכמו שכתבתי קצת מזה במבוא לשה"א[42]. [המבוא לספרו של הרב קוק "שבת הארץ"] ויותר מזה הוכחתי לעצמי, ולא רציתי להעלות על הכתב ברבים, שלא להחליש הענין משום כבוד אל' הסתר דבר. נוסף ע"ז אין אנו יכולים לבטל לגמרי הספק של מנין השנים, שלא הי' אצל הראשונים, שכ"א החזיק בשיטה ברורה שלו, ואנו לא נדע כ"כ[43] ברור למי מקדושים נפנה. ואע"פ[44] שהוסכם להתנהג כמנהג הגאונים, אין המנהג מברר את הספק לגמרי, שבימי בעל "כפתור ופרח" [רבי אשתורי הפרחי, חוקר ארץ ישראל במאה ה-14] היו מסופקים, וקצתם היו נוהגים בשנה זו וקצתם בשנה אחרת, הרי שלא הי' בידם מנהג קבוע לגמרי ונפסקה בזה הקבלה. וכבר הזכיר המבי"ט[45] ג"כ צירוף זה, של ספק השנים. וחוץ מזה נוסף לנו מה שכתב בה' א"י[46] המיוחס להטור, שכשיש ארנונא אין קדושת שביעית כלל על הארץ מדינא, וחזי לאצטרופי לכל הני"ל[47] בשעה"ד[48]. ע"כ[49] לע"ד[50] ראוי להרגיע ישראל, ובצירוף המכירה הנהוגה שלא לערער כלל וכלל, ולכה"פ[51] להעלים עין, ודי הטוב יכפר בעד כי כל כונתנו היא לש"ש לטובת עניי עם ד' וטובת ישוב אה"ק[52]. והנני בזה ידי"ע[53] דוש"ת[54] באה"ר,

הק' אברהם יצחק ה"ק

הס' אכתב לשלח לכ"ג ידי"נ[55] שליט"א, וא"צ[56] לכל תשלומין, וקבלת אדם חשוב נתינה היא, ובפרט שקבלתי ממר שי'[57] את ספרו היקר.

ידי"ע הנ"ל

נוסח האגרות וההערות: אגרות הראי"ה, כרכים א׳-ד׳

---

39 ע"י - על ידי
40 והראב"ד - ורבי אברהם בן דוד
41 הרמב"ן - רבי משה בן נחמן
42 לשה"א - לשבת הארץ (ספרו של הרב)
43 כ"כ - כל כך
44 ואע"פ - ואף על פי
45 המבי"ט - רבי משה מטראני
46 א"י - ארץ ישראל
47 הנ"ל - הנזכר לעיל
48 בשעה"ד - בשעת הדחק
49 ע"כ - על כן
50 לע"ד - לעניות דעתי
51 ולכה"פ - ולכל הפחות
52 אה"ק - ארץ הקודש
53 ידי"ע - ידידו עוז
54 דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
55 ידי"נ - ידיד נפשי
56 וא"צ - ואין צריך
57 שי' - שיחיה